

Stärk Finanspolitiska rådet

Publicerad 2013-07-18 00:05

Sveriges finanspolitiska råd har varit en förebild för många länder. I dag är det vi som bör lära av andra och ge rådet en vidare roll.

Växande offentlig skuldsättning i många länder under 1970- och 1980-talen ledde till en förändrad syn på finanspolitiken. Det blev alltmer vanligt att betona vikten av regler. Inom EU infördes bland annat bestämmelsen om ett högsta tillåtet budgetunderskott på tre procent av BNP. I Sverige tillkom efter 1990-talskrisen överskottsmålet och det statliga utgiftstaket.

Men de senaste årens statsskuldkriser i EU har visat att de tidigare budgetreglerna där inte räckte. Reglerna har därför skärpts och mer fokus läggs nu vid att förebygga kriser genom bättre makroekonomisk övervakning även i goda tider. En annan utveckling har varit tillkomsten av oberoende finanspolitiska granskningsinstitutioner (finanspolitiska råd). De ska dels ge politikerna bättre beslutsunderlag, dels ge medborgarna bättre insyn i regeringens politik och därmed öka trycket på att den förs ansvarsfullt.

Sådana granskningsorgan har nyligen skapats i till exempel Slovenien, Storbritannien, Irland, Slovakien, Portugal och Frankrike. Sverige var tidigt ute med Finanspolitiska rådet som inrättades redan 2007 – med mig som ordförande till 2011 – och vars utformning delvis fungerat som en förebild för andra.

Det förs nu en livaktig internationell diskussion om finanspolitiska råd. Den ekonomiska samarbetsorganisationen OECD arbetar med att utforma principer för sådana institutioner. Principerna är inte slutligt antagna, men det finns ett långt gånget tjänstemannaförslag från i maj i år. Eftersom rådet i Sverige nu existerat i sex år, och utvecklingen i vår omvärld under tiden gått vidare, finns det skäl att analysera hur väl den svenska konstruktionen stämmer med det som numera internationellt anses som "best practice".

Finanspolitiska rådet uppfyller i dag helt klart många av OECD-dokumentets krav. Rådet är partipolitiskt obundet. Kompetenskraven på ledamöterna är klart angivna (vetenskaplig kompetens i ekonomi eller ekonomisk-politisk erfarenhet). Mandatperioderna är definierade (högst sex år för ordföranden, högst tre år för övriga ledamöter). Rådets mandat är tydligt (främst att bedöma om finanspolitiken är långsiktigt hållbar och om den stämmer överens med överskottsmål och utgiftstak). Rådets skyldigheter är också klara (att årligen före 15 maj publicera en rapport). Rådet kan också på eget initiativ göra andra analyser.

Men på flera andra punkter motsvarar det svenska rådet knappast de föreslagna principerna. Det gäller framför allt kopplingen till budgetprocessen. Årsrapporten i maj analyserar visserligen regeringens ekonomiska vårproposition, som kommer i april, och utgör grunden för det efterföljande budgetarbetet. Men rådet granskar inte regeringens budgetproposition när den läggs fram i september, utan bedömningen av den sker först i efterhand åtta månader senare i majrapporten. Rådet bidrar därför inte med någon analys av de skarpa budgetförslagen inför riksdagens behandling av dem, vilket borde vara en huvuduppgift.

Rådets relation till riksdagen är över huvud taget svag. Den inskränker sig i huvudsak till ett enda framträdande per år i en utfrågning i Finansutskottet efter publiceringen av årsrapporten. Riksdagen skulle kunna dra mycket mer nytta av rådets arbete. Riksdagen spelar inte heller – som OECD-dokumentet rekommenderar – någon roll vid tillsättningen av rådsledamöter.

Vidare har det svenska rådet inte någon lagfäst rätt att få tillgång till relevant information från finansdepartementet. Hittills har det visserligen funnits en stor beredvillighet att tillhandahålla material, men det är lätt att tänka sig lägen där det är olyckligt att förlita sig bara på sådan god vilja.

Enligt OECD-förslaget ger en garanterad flerårsbudget skydd mot politiska påtryckningar. Det är enligt min mening av avgörande betydelse. Risken är annars stor att, som nu, årliga budgetdiskussioner – med den regering rådet ska granska – leder till en onödigt försiktig hållning.

Slutligen ställer OECD-dokumentet krav på externa utvärderingar av finanspolitiska råd. Sådana har två syften. Ett är förstås att bidra till hög kvalitet i arbetet. Men en oberoende kvalitetskontroll utgör också ett skydd mot politiska ingripanden i konfliktsituationer. Finansutskottet borde därför föranstalta om en sådan utvärdering av utländska experter, på liknande sätt som man tidigare gjort för Riksbanken.

Sedan Finanspolitiska rådet inrättades 2007 har liknande organ med en starkare ställning tillkommit i flera andra länder. Det bör därför prövas om inte också det svenska rådet kan stärkas och dess roll utvidgas. Riksdagen skulle kunna använda rådets expertis mycket bättre, inte minst när det gäller att i realtid granska regeringens budgetförslag. En utökad roll för Finanspolitiska rådet ställer krav på både större resurser och större arbetsinsatser av ledamöterna. Det kräver att två hinder övervinns. Det första är ett instinktivt motstånd från politiker mot långtgående expertgranskningar i den politiska processen. Det andra hindret är en motvilja hos många forskare att åta sig tidskrävande offentliga uppdrag utanför den rent akademiska sfären.

Lars Calmfors
ledarredaktionen@dn.se

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt.